

Editorial

Cada annada, ensajam de trapar de projèctes pedagogics per menar los mainatges sul camin de las coneissenças. En mai d'aquel trabalh ligat directament als aprenhissatges, ensajam tanben de los endralhar dins de projèctes ciutadans. L'escòla Calandreta de Carcassona desvelopa desempuèi d'annadas de projèctes ligats a l'entornament. De las mòstras artisticas en passant per la plantacion d'un vergièr, lo trabalh d'un òrt, lo reciclatge actiu o lo classament de l'escòla coma refugi LPO, los calandrons de Carcassona venon d'annada en annada de sentinèlas de la natura. La passion pels animals es partejada per la màger part dels mainatges que demòran totjorn sensibles a n'aquel mond. Per anar un pauc mai luènh, avèm causit ongan de portar un esclaireatge particular sus cinc espècias emblematicas dels Pirenèus.

La Loira, lo Lop, l'Ors, la Troita fariò e lo Desman son desempuèi la dintrada plan presents dins la nòstra classa. Los coneissèm mièlhs e avèm enveja de vos faire partejar las fruchas de las nòstras recèrcas. La causida d'aquelas cinc animals es ligada tant a lor raretat, lor beutat, coma a las condicions de desvelopament que coneisson. Del retorn anonciat del Lop e de la Loira, a la problematica de l'Ors en passant per la situacion de la Troita e del Desman, cada espècia es confrontada a l'accion de l'òme. Favorabla, pas favorabla, los nòstres articles ensajaràn de balhar qualques pistas. Lo contengut se voldrà simple e ric. Per èsser segurs de vos prepausar d'informacions justas scientificament, avèm contactat d'associacions e d'estructuras competentas que validaràn per cada numèro los nòstres articles. L'ONCFS serà lo nòstre referent a prepaus de l'Ors e del Lop, la federacion Aude Claire serà referenta a prepaus de la Loira e del Desman alara que la federacion de pesca de l'Aude serà referenta a prepaus de la Troita fariò. De mercè a n'aquel projècte, anam rescontrar d'actors que trabalhan al quotidian a estudiar d'espècias e sustot a las protegir. Deman benlèu d'unes calandrons prendràn aquel camin, es tot çò que desiram !

Bona lectura !

Jean-François Albert e Sophie Vaissière

Aquel jornal es vengut possible de mercè als partenaris següents :

Lo cap de projècte de la còla ors de l'ONCFS Pierre-Yves QUENETTE e Jérôme SENTILLES animator Rasal Ors Brun Pirenèus Centralas e Orientalas.

Aquelas tres associacions :

E sustot totes los mainatges de la classa qu'an fait las recèrcas e qu'an escrit las fichas d'identificacion :

Léna Albert, Clément Azalbert, Luca Bernardo, Savinien Bettencourt, Lucy-Mary Blasco, Jeanne Charles, Elfie Desguerre, Manon Dautre, Maxime Duquesnoy, Camille Durand, Morgane Durand, Enzo Empociello, Oscar Estève, Maurine Garcia, Morgane Jean, Chloé Marchandea, Margot Mathieu, Louisa Ortéga, Baptiste Rodriguez e Théo Ryon.

Per fin de preservar un pauc mai l'entornament, vos demandam d'estampar los documents unicament se n'avètz de besonh.

Responsables de publicacion : Jean-François Albert e Sophie Vaissière

Proprietaris de las fotografias : Federacion Aude Clara e J-F Albert.

LA LOIRA

Nom comun : Loira.

Nom scientific : *Lutra lutra*.

Família : Mustelidats.

Pes : de 5 a 15 kg.

Color : marron escur amb un rebat argentat.

Longevitat : pòt viure de 5 a 10 ans.

Luòc de vida : la Loira viu al bòrd de l'aiga dels riussets, del riu, de las lacas, dels paluns expandits e de las baias oceanicas. Es un Mamifèr semiaquatic.

Biais de vida : la Loira se fa una embarrada que podèm sonar caticha. Caça generalament de nuèit e se fa véser rarament.

Predators eventuals : l'òme demòra son predator principal amai se sa caça es fòrobandida.

Alimentacion : se noirís sustot de Peisses, de Granhòtas, d'Aucèls, d'Insèctes e de còps de pichons Mamifèrs.

Reproduccion : la durada de gestacion es de 58 a 60 jorns. Los pichons son autonòms entre 6 e 18 meses. La Loira pòt aver de 1 a 3 pichons.

Particularitat importanta : la Loira a pas de periòd de reproduccion clarament identificat. Quora las condicions son emplenadas (bona santat, alimentacion importanta, environament tranquil, seguretat), causís de se reproduir. Aquò se pòt passar a quin moment que siá de l'an.

Crit : siulament e gronhament.

Situacion actuala : la Loira manquèt de desaparèisser totalament. Foguèt caçada per sa pèl pendent de sègles e, a fòrça, los efectius venguèron bravament fèbles. Desempuèi un trentenat d'annadas la situacion es mai bona per l'espècia que tòrna colonizar l'espaci ont aviá costuma de viure. Aquò se fa sens l'intervencion de l'òme. Es a dire que l'òme tornèt pas implantar de Loiras. Lo procediment es natural. Pels Pirenèus, a l'ora d'ara, la Loira es presenta sus tota la cadena. La poblacion es pas encara espectaculara mas es en progression. Los òmes seguisson de prèp son evolucion, la protegisson e organizan de sesilhas d'informacions per faire melhor conéisser aquel animal.

Indicis de preséncia : se pòdon trapar de traças dins la sabla o la fanga e d'unas rèstas d'animals manjats a la broa de l'aiga. Las cròtas, que se dison d'eprintas, son particularas que son cobèrtas d'un musc. Tenon una flaira que fa pensar a la mèl.

Ligam vidèo :

<http://www.youtube.com/watch?v=Q-qNncSFQUk>

LO LOP

Nom comun : Lop.

Nom scientific : *Canis lupus*.

Família : Canidats. Aquella família ten 13 genres e 38 espècias.

Genre : *Canis* (gos, 8 espècias).

Espècia : Lop comun.

Talha : de 100 a 150 cm. Coa de 31 a 51cm, al garròt de 60 a 95 cm.

Pes : de 20 a 80 kg pel mascle e de 10 a 50 kg per la feme.

Color : gris, negre, marron, blanc, falba.

Longevitat : entre 5 e 10 ans fins a 17 ans en captivitat.

Luòc de vida : lo Lop viu dins los bòsques e las montanhas.

Biais de vida : sol o en ardada.

Predators eventuals : l'òme.

Alimentacion : lo Lop es un carnivòr mas pòt manjar de fruchas e d'insèctes.

Reproduccion : las sasons de las amors s'estiran de genièr a març segon las regions. Las femes fan de 3 a 5 pichòts per portada.

Gestacion : de 61 a 63 jorns.

Mesa bas : de març a junh segon las regions.

Pes a la naissença : de 300 a 500 gramas.

Situacion actuala de l'espècia : l'espècia demòra en dangièr en França. Ne demòra sonque 180 en França.

Velocitat maximala : de 45 a 50 km/h

Denticion : de 42 dents pels adultes e 32 pels pichons.

Pression de la maissa : 150 kg/cm²

Cromosòm : lo Lop ne ten 76 coma lo gos.

Reparticion : Euròpa, America del nòrd, Asia, Orient mejan.

Desplaçament : lo Lop camina fins a 60 km per nuèit mas es capable de recòrd plan mai important. Foguèt provat qu'un Lop capitèt de faire mai de 190 km en una sola nuèit !

Situacion actuala dins los Pirenèus : la preséncia del Lop es segura despuèi 1994 mas sos efectius son bravament fèbles. A l'ora (d'ara ?) dins los Pirenèus, cap d'ardada s'es encara formada. Lo Lop es seguit per l'ONCFS de mercé al rasal Lop-Linx que seguís la progression de las espècias e que cerca los indicis de preséncia. Los Lops tòrnan pauc a cha pauc colonizar l'espaci ont èran fòrça presents un còp èra. Es un procediment natural sens l'ajuda de l'òme. Los Lops dels Pirenèus arriban d'Itàlia. Quora los òmes son segurs que los Lops son installats (preséncia d'indicis, traças...) dins un territòri, ne fan una ZPP (zòna de preséncia permanenta). Ongan una segonda ZPP foguèt establida dins lo massís de Madres (Pirenèus Orientals, 66) de mercé a d'indicis collectats sus la comuna de Mosset (66). Per poder metre en plaça una ZPP, cal èsser segur que lo Lop i a passat dos ivèrns de tira. A l'ora d'ara, aquelas doas ZPP dels Pirenèus son totjorn sens ardadas. Lo nombre de Lops es pas pro important per bastir una ardada e coma los Lops dels Pirenèus venon tanben dels Alps, la distància e las constrentas naturalas pòdon explicar las dificultats per bastir una ardada dins los Pirenèus.

A l'ora d'ara en França, comptam 29 ZPP. 19 tenon d'ardadas. La majoritat d'aquelas ZPP son dins los Alps.

L'ors

Nom comun : Ors brun.

Nom científic : *Ursus arctos*.

Família : Ursidats.

Talha : de 170 cm a 280 cm.

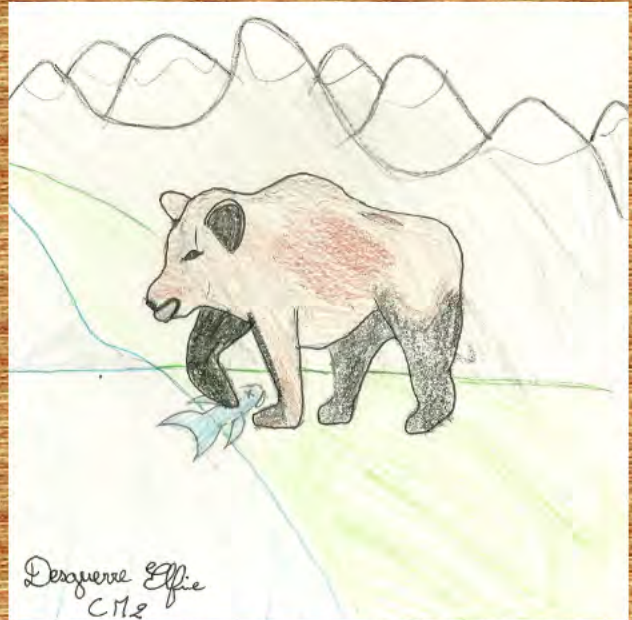
Pes : existís una diferència importanta entre los mascles e las femes. Per las femes dels Pirenèus es entre 70 e 130 kg alara que pels mascles es puslèu entre 150 e 240 kg.

Color : la color es puslèu clara suls flancs, escura, e mai negra, suls membres e sul morre. De costuma la pelissa de l'Ors es escura a la davalada e ven mai clara en estiu.

Longevitat : de 25 a 30 ans e 40 ans en captivitat.

Luoc de vida : Euròpa centrala. En França es present unicament dins los Pirenèus.

Predators eventuals : l'òme.

Alimentacion : l'Ors es un omnivòr oportunista. Dins los Pirenèus, las causas son pro clara. Se noiris a 80% de vegetals e de carn per 20%. Pels vegetals, las analisis fan aparéisser que l'Ors manja mai de trenta espècias de plantas e d'èrbas diferentas. Las baïas jògan elas tanben un ròtle important. Per la carn, las Formigas, las Abelhas, las Vespas... fan partida del menut. Lo demai, l'Ors manja de mamifèrs. Fedas e Crabas fan partida malastrosament de son menut coma lo Singlar o lo Cèrvi.

Reproduccion : la feme pòt aver de 1 a 2 pichons.

Situation actuala de l'espècia : en 1954 demorava encara dins los Pirenèus 70 Orses !

A la fin de las annadas 80, lo darrièr Ors desapareis del fogal central ! Es en 1983 que lo ministre demanda a l'ONCFS d'assegurar lo seguit de la populacion dels Orses. L'ONCFS va alara crear un rasal especial (Rasal Ors brun). Lo retorn de l'Ors brun dins los Pirenèus ten a una campanha de reintroduccion de l'espècia. D'Orses foguèron desplaçats d'Eslovenia per venir sosténer la populacion dels Pirenèus qu'aviá pas pus la capacitat a se manténer e a se desvelopar. Aquelas operacions comencèron en 1996 e 1997. En qualques annadas, aquel programa permetèt de salvar l'espècia mas a l'ora d'ara, amai se la populacion creis, es pas segura d'assegurar sa perennitat. Sembla uèi una necessitat que de tornar metre d'Orses novèls (puslèu de femes) dins los Pirenèus per èsser segur de capitar aquel salvament.

L'Ors brun es una espècia protegida.

Dins los Pirenèus, demòra a l'ora d'ara 22 Orses : 14 femes amb tres Orsons, 7 mascles e un autre Orson que sabèm pas encara s'es un mascle o una feme.

La populacion es pas repartida sus tot lo massís. Existisson dos fogals de populacion clarament identificats e desseparats pels pics (Midi de Bigorre, Néouvielle e Pic long). I a un cinquantenat de quilomètres entre los dos fogals de populacion.

Lo fogal occidental ten dos animals.

Lo fogal centro-oriental ne ten vint.

Ligams vidèo :

http://www.youtube.com/watch?v=SWbwsPA__cc&feature=related

<http://www.youtube.com/watch?v=qPNjTWHNNCc>

<http://www.youtube.com/watch?v=5QPWBkYTzE&feature=related>

<http://www.youtube.com/watch?v=Q3eN0UCB0SU&feature=related>

LA TROITA FARIÒ

Nom comun : Troita fariò.

Nom científic : *Salmo trutta fario*.

Família : Salmonidats.

Talha maximala : de 20 a 50 cm (fins a 1m).

Pes maximal: de 300 a 500 g (fins a 10 kg).

Color : la Troita fariò a de punts roges e negres sus son còs. La Troita ten la capacitat de modificar la sieuna color en foncion de son environament. De còps, pòt èsser mai clara, mai escura, mai jauna... Es un biais per ela de se protegir melhor.

Luòc de vida : la Troita es un peis tipic de las aigas frescas inferioras a 18°C. Aima las aigas ricas en oxigèn.

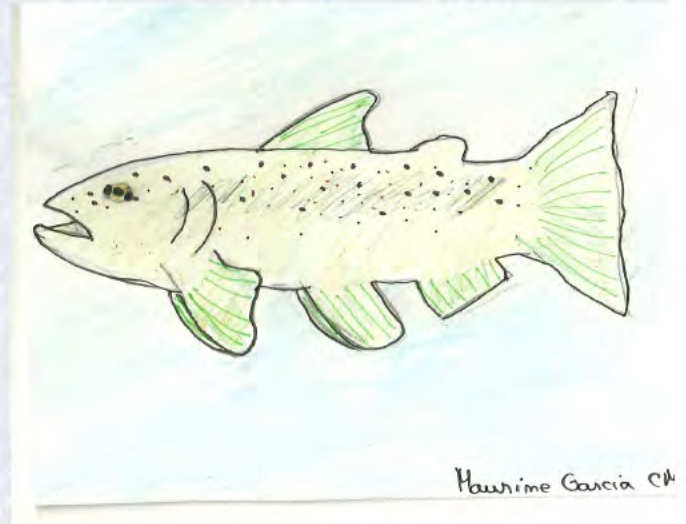
Predators eventuals : L'òme, la Loira, lo Vison d'America, lo Bernat pescaire, lo Cormoran, lo Pelican, la Colòbra d'aiga.

Alimentacion : pichons invertebrats, insèctes, rabòtas e vèrms...

Biais de vida : la Troita a un territòri per se noirir e un endreit de repaus. Aquò l'empacha pas de se desplaçar luènh, d'unes còps (5 a 20 km) dins lo meteis ret idrologic. L'ivèrn, las Troitas se pòdon recampar en grop quora las temperaturas baissan. La Troita es un peis carnivòr qu'a la capacitat de viure dins l'aiga doça coma dins l'aiga salada. Parlam alara de Troita de mar mas es la meteissa espècia. La Troita fariò, coma l'Arcolan, es anadròna. Pòt viure dins l'aiga salada coma dins l'aiga doça.

Reproduccion : la Troita se reproduís entre novembre e genièr dins los sectors plan causits. Cal d'aiga gaire prigonda amb de gravas. Aquelas zònas se sonan los groadors. Aquí la feme freta la grava amb sa coga per faire un nis ont va daissar partir sos uòus. La Troita pond alara sos uòus que lo mascle vendrà fecondar amb sa lait. La feme tòrna cobrir los uòus (una feme pond de 1500 a 4000 uòus per quilo). Los alevins van nàisser e demorar dins la grava fins al moment ont van poder viure sens ajuda.

Situacion actuala : la Troita es una espècia en dangièr. La pesca tròp intensiva, las pollucions dels rius, las detoriacions de lors mitans de vida fan que la Troita fariò salvatja es en dangièr. D'autra part, la volontat dels òmes d'escampar dins los rius de Troitas d'originas diversas pausa de problèmas importants per salvagardar l'espècia originala. Aquelas Troitas getadas son sovent a l'origina de crosaments que meton en peril las poblacions autoctònas.

Scop !

Aquesta passa es la de la reproduccion per la Troita ! Es lo groüm !

Aquel periòd es bravament important que permet d'assegurar lo desvelopament de l'espècia. Per èsser segur de daissar las Troitas tranquillas es fòrbandit de pescar en primièra categoria e degun a pas dreit de marchar dins l'aiga o de faire d'òbras. Una vidèo vos permetrà de véser aquel moment tan particular dins la vida d'una Troita !

Ligam vidèo : <http://www.youtube.com/watch?v=m-lvxiZofPk>

LO DESMAN

Nom comun : Desman dels Pirenèus.

Nom científic : *Galemys pyrenaicus*.

Nom d'escaïs : Rat-trompeta.

Família : Talpidats.

Talha : entre 24 e 29 cm.

Pes : de 50 a 60 g.

Talha de la trompa : 3 cm.

Color : negre-brun.

Longevitat : de 2 a 4 ans.

Luòc de vida : dins las aigas vivas dels rius e de las lacas dels Pirenèus.

Biais de viure : lo Desman viu mai que mai la nuèit. Ten una pelissa impermeabla, de patas palmadas e una coga aplatussada que li servís tan d'elici coma de govèrn. Lo Desman i vei gaire melhor qu'un Darbon mas detecta sas presas de mercé a sa trompa prensila coma la de l'Elefant.

Predators eventuals : la Loira, lo Bernat pescaire, lo Vison d'America.

Alimentacion : los Efemeròpters, tanben coneguts jol nom d'Efemèrs, los Plecoptèrs e los Tricoptèrs fan partida de la basa de la sieuna alimentacion. Aquelas pichonas bèstias son totas de larvas aquàticas.

Reproduccion : entre febrièr e mai (e mai junh). Pòt aver 5 pichons.

Situacion actuala : Lo Desman demòra protegit e a l'ora d'ara fa l'objècte d'un estudi especial. Un Plan Nacional d'Accions en favor del Desman foguèt votat (PNAD). Fins a 2015, scientifics, naturalistas e ciutandans apassionats de la natura van recampar d'informacions de tota mena per melhor conéisser e sustot melhor protegir aquel animal pichon. Entre lo 26 de setembre e lo 2 d'octobre 2012 una còla capturèt dins lo flum Aude una feme Desman qu'èra ja coneguda. « Aurelia » es aital que la dison, foguèt trapada lo primièr còp l'annada d'abans a mens de 100m de l'endreit ont foguèt presa ongan. Calguèt 18 trapèlas per capitar de trapar aquela feme Desman en excellenta forma fisica ! Aquela captura sona coma un messatge d'espèr per l'avenidor de l'espècia dins lo flum Aude. Per faire melhor conéisser lo Desman dels Pirenèus, un dotzenat d'agents de l'ONF foguèron formats. A partir de l'annada 2013, aqueles actors de l'environment seràn capables de menar sus lors sectors d'accions eficaças per protegir lo desman. Quora una persona trapa un desman mòrt a la broa d'un riu, deu prene contacte amb lo conservatòri d'espacis naturals de Miègjorn-Pirenèus per que siá analisat. Aquel trabalh d'autopsia permet de melhor conéisser l'espècia. Es totjorn un dòl de trapar un animal mòrt mas es tanben un biais segur per lo poder estudiar mai finament encara. Per l'ora, 23 Desmans foguèron analisats d'aqueste biais e las resultas permetèron als cercaires de conéisser mai precisament l'espècia.

Ligam; vidèo :

<http://www.youtube.com/watch?v=w448G1eI228>

http://www.youtube.com/watch?v=xk_bMGOLX0E&feature=related

<http://www.youtube.com/watch?v=708xFWDwByO&feature=related>

